

Prof. dr hab. Mariusz Drzewicki
Dziedzina – sztuki muzyczne
Dyscyplina – instrumentalistyka

Łódź, dnia 15 kwietnia 2021 r.

Recenzja pracy doktorskiej mgr Mateusza Rettnera

Zleceniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. K. Pendereckiego w Krakowie, Rada do Spraw Dyscypliny - Sztuki Muzyczne, pismo z dnia 10 marca 2021 roku
na podstawie Uchwały Nr 9/2021 z dnia 22 lutego 2021 roku. Zlecenie zostało podjęte na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 roku (t.j. Dz.U 2016, poz. 882 z późn. zm.) i zgodnie z Rozporządzeniem z dnia 26 września 2016 r. (Dz.U.2016, poz.1586 z późn. zm.).

Dotyczy:

Uchwała Nr 9/2021 Rady do Spraw Dyscypliny - Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. K. Pendereckiego w Krakowie z dnia 22 lutego 2021 roku w sprawie:

- wyznaczenia recenzenta.

Do nadesłanego mi przez Przewodniczącą Rady do Spraw Dyscypliny - Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. K. Pendereckiego w Krakowie, dr hab. Moniki Gardoń - Preinl, prof. AMKP pisma z dnia 10 marca 2021 roku, informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu mej osoby na recenzenta pracy doktorskiej pana **mgr Mateusza Rettnera pt. „Ewolucja cyklu sonatowego w twórczości Grażyny Bacewicz”** została dołączona stosowna dokumentacja.

Niniejszym stwierdzam, że w świetle Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku art. 14 ust.2 pkt. 2, Rada do Spraw Dyscypliny - Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. K. Pendereckiego w Krakowie podjęła prawomocną uchwałę o wszczęciu przewodu doktorskiego w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka oraz wyznaczeniu mej osoby na recenzenta pracy doktorskiej pana mgr Mateusza Rettnera.

Podstawowe dane o Kandydacie:

Pan Mateusz Rettner edukację muzyczną rozpoczął we wczesnym dzieciństwie od nauki gry na perkusji i skrzypcach. Regularną naukę gry na fortepianie rozpoczął w wieku lat siedmiu w Zespole Szkół Muzycznych nr 4 w Warszawie. W tejże szkole ukończył oba stopnie edukacji muzycznej. W dokumentacji nie ma informacji kto był pedagogiem doktoranta.

Po ukończeniu ZSM nr 4 kontynuował swój rozwój muzyczny studiując muzykologię na Uniwersytecie Warszawskim oraz muzykę kościelną na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina.

Następnym miejscem w którym doktorant podjął studia była Akademia Muzyczna im.G. i K.Bacewiczów w Łodzi gdzie studiował fortepian pod kierunkiem prof.Anny Wesołowskiej -Firlej. Chęć podjęcia studiów zagranicznych skłoniła mgr Rettnera do wyjazdu do Stuttgartu gdzie rozpoczął studia magisterskie w klasie fortepianu prof. Nicolasa Hodgesa w stuttgartzkiej Musikhochschule.

Kolejną destynacją związaną z edukacją stał się Londyn i tamtejszy Royal College of Music w którym to doktorant rozpoczął studia w roku 2015 w klasach fortepianu prof. Leona McCawley i prof. Diny Parakhiny

Z dokumentacji wywnioskować można, iż ostatnim miejscem w którym p.Rettner podjął studia (III stopnia) została Akademia Muzyczna im. K. Pendereckiego w Krakowie. (klasa dr hab.Marka Rezlera,prof AMKP

W trakcie całego wieloletniego procesu edukacji p. Mateusz Rettner wykazywał się aktywnością artystyczną na wielu muzycznych niwach występując jako solista i kameralista.

Warto wspomnieć iż, w programach koncertowych doktoranta znaleźć można wiele znaczących pozycji literatury fortepianowej, kameralnej oraz muzyki współczesnej.

Z istotniejszych miejsc w których występował wymienić należy m.in: Muzeum F.Chopina w Warszawie, Ambica P3, Amaryllis Fleming Concert Hall, Royal College of Music Recital Hall, Wigmore Hall.

Mateusz Rettner wykazuje szczególne zainteresowanie muzyką współczesną czego owocem jest współpraca z kompozytorami z wielu zakątków świata.

W roku 2017 otrzymał nagrodę Mercers Art Award w uznaniu działalności artystycznej.

Ocena pracy doktorskiej

Na przedstawioną do oceny pracę doktorską pt. „**Ewolucja cyklu sonatowego w twórczości Grażyny Bacewicz**” składają się rejestracja dźwiękowa na nośniku elektronicznym (CD) oraz opis dzieła w formie dysertacji.

Nagrań dokonano 23 czerwca 2019 roku w Sali Koncertowej Filharmonii Świętokrzyskiej oraz 29-30 września 2020 roku w Sali Koncertowej Akademii Muzycznej w Krakowie

Na płycie CD utrwalono następujące kompozycje Grażyny Bacewicz:

- *Sonata 1a (1930)*
- *Sonatina nr 1*
- *Sonatina (1933)*

- *I Sonata (1949)*
- *II Sonata (1953)*
- *Sonatina (1955)*

W kontekście działań doktoranta w obszarze muzyki nowej, podjęcie tematu ewolucji cyklu sonatowego w twórczości Grażyny Bacewicz wydaje się być naturalnym wynikiem poszukiwań jej źródeł. Spuścizna kompozytorska Bacewicz stanowi naturalny pomost między odkrywaniem nowego muzycznego języka w oparciu o klasyczne struktury formalne a rozwojem muzycznej awangardy II połowy XX wieku. W ostatnich latach zaobserwować można spory wzrost zainteresowania twórczością fortepianową Grażyny Bacewicz, szczególnie tą mniej znaną. Według mojej wiedzy praca doktorska p. Rettnera nie jest jedyną poruszającą zagadnienia dotyczące sonat fortepianowych kompozytorki. Jednakowoż taki wybór tematu niewątpliwie cieszy w szeroko rozumianym aspekcie promocji muzyki polskiej. Na uznanie zasługuje pomysł rejestracji dźwiękowej całego zestawu sonatin i sonat, zważywszy na to, iż część z nich nigdy nie została wydana.

Pozwala to prześledzić ewolucję stylu kompozytorki w zakresie wykorzystywania wszystkich elementów dzieła muzycznego jak również użytych środków pianistycznych.

Wydanie fonograficzne kompletu sonat niewątpliwie miałoby sporą wartość archiwalną.

Do tej pory sonaty fortepianowe Grażyny Bacewicz z wyjątkiem często grywanej II Sonaty oraz I Sonaty premierowo zarejestrowanej przez nieżyjącą już łódzką pianistkę Anitę Krochmalską nie miały swoich fonograficznych premier a niewątpliwie na takowe zasługują.

Z jednej strony brak nagrań stanowi możliwość prezentacji pionierskich interpretacji, z drugiej strony, jak to ma miejsce w przypadku II Sonaty, ikoniczna interpretacja Krystiana Zimmermana stanowi punkt odniesienia dla każdej kolejnej rejestracji dzieła.

Oczywiście nie jest to absolutnie nakaz podążania tą samą drogą, ale może być wzorem pod względem konstrukcji formy, frazowania czy też artykulacji.

W przypadku interpretacji doktoranta należy wymienić bardzo wiele pozytywnych cech wykonania sonat i sonatin takich jak: duża sprawność gry, jej kontrastować, logika w kreowaniu frazowania i narracji, przejrzysta artykulacja jak również umiejętność budowania napięcia w oparciu o kontrasty dynamiczne i barwowe.

W dominującej części nagranych materiału te wszystkie pozytywy możemy z łatwością odnaleźć. Istnieją również w nagraniach fragmenty, które nie do końca mnie pod różnymi względami przekonują i z recenzenckiego obowiązku postaram się je wymienić.

W II Sonacie którą p.Rettner wykonuje niewątpliwie z pasją i wewnętrznym nerwem brakuje miejscami lepszego legato w prowadzeniu fraz i motywów, szczególnie tych o bardziej lirycznym zabarwieniu. Ma to miejsce w części drugiej, której w moim odczuciu od samego początku brakuje kontemplacyjnego charakteru (*Largo - tranquillo*) oraz lepszego operowania czasem.

W chorałowym początku nie ma odczucia mistycyzmu w następstwie akordów a raczej przychodzi na myśl określenie *con moto*. O staranniejsze *legato* należałoby się postarać również we fragmencie *molto tranquillo*.

W mojej opinii niektórym zwolnieniom zaznaczonym w partyturze brakuje naturalności a co za tym idzie poprzez swój nagły charakter i nadmierną długość powstrzymują one organiczny przebieg muzycznej narracji. Dobrą przeciw wagą dla odcinków lirycznych są fragmenty gdzie dominuje pierwiastek motoryczny. Wyraźnie słyhać, że doktorant czuje się tu swobodnie i właściwie oddaje ich specyfikę. Na pochwałę zasługuje dobrze uchwycony charakter oberka w części trzeciej sonaty z właściwą dla niego akcentacją i motoryką. We fragmencie oznaczonym *sostenuto* oczekiwałbym lepszej realizacji rzeczzonego określenia.

Dzięki zdobytym partyturom *Sonaty I* oraz *I Sonaty* miałem okazję skonfrontować wykonanie doktoranta z zapisem nutowym. Podobnie jak w przypadku *II Sonaty*, wykonanie obu wspomnianych *Sonat* p. Rettnera można bardzo dobrze ocenić w wielu aspektach sztuki pianistycznej. Pochwalić można przejrzystość artykulacyjną, wewnętrzną witalność oraz kontrastować gry doktoranta.

Również wspólnym mianownikiem są niedosyty w zakresie gry legato oraz realizacji dynamiki w jej subtelnych odcieniach jak to ma miejsce chociażby w początkowym fragmencie pierwszej części *I Sonaty*. W moim odczuciu brakuje tu *dolce pianissimo* zaznaczonego w partyturze, a tym samym spłycony został przez to wyraz całego fragmentu opierającego się na kontraście dynamicznym i barwowym.

W części drugiej oczekiwałbym lepszego operowania czasem (*Andante sostenuto*) i większego różnicowania barwy dźwięku w *piano* i *pianissimo* w oparciu o bardziej staranne legato. Podobała mi się cześć trzecia wyrazista artykulacyjnie, energetyczna i przykuwająca uwagę. Nie zabrakło tu lekkości, oberkowej taneczności i kontrastu. Odniosłem wrażenie, iż im większa komplikacja strukturalna tym doktorant radzi sobie lepiej z odczytywaniem intencji kompozytorki.

Podobne spostrzeżenia jak w przypadku *Sonat* zanotowałem po wysłuchaniu *Sonatin*.

Reasumując stwierdzam, mimo drobnych zastrzeżeń, iż doktorant przedstawił dzieło na bardzo dobrym poziomie wykonawczym udowadniając tym samym swoje muzyczne kompetencje w zakresie samodzielnej pracy artystycznej.

Rejestracja kompletu *Sonat i Sonatin* Grażyny Bacewicz a co za nią idzie olbrzymi wkład pracy włożony przez p. Rettnera zasługuje na uznanie.

Bardzo dobre wrażenie robi opis dzieła. Doktorant wykazuje się w nim dużą skrupulatnością opisów i przeprowadzonych analiz. Zarówno układ, zawartość merytoryczna jak i strona stylistyczna prezentują bardzo dobry poziom. Język jakim została napisana praca jest bogaty i profesjonalnie dopasowany do przedstawianych treści. Jedyna kwestia, która budzi moją wątpliwość to używanie pierwszej osoby w tego rodzaju pracy naukowej.

Opis zawiera cztery rozdziały (poprzedzone wstępem i zakończone właściwym podsumowaniem) Pierwszy z nich poświęcony został ukazaniu twórczości Grażyny Bacewicz w kontekście nurtu neoklasycyzmu w muzyce europejskiej. Natomiast kolejne dotyczą już konkretnie *Sonat i Sonatin* kompozytorki w aspekcie chronologicznym oraz kwestii związanych z cechami charakterystycznymi faktury i techniki fortepianowej.

Ostatni z rozdziałów to analizy każdej z *Sonat i Sonatin* przeprowadzone pod kątem ukazania kształtowania formy jak również udziału elementów dzieła muzycznego, faktury oraz pracy motywicznej w przebiegu dzieła.

Doktorant w ciekawy sposób przedstawił kontekst historyczny neoklasycyzmu w twórczości polskich kompozytorów XX wieku w oparciu o wiele źródeł muzykologicznych i historycznych. Bogate przypisy wyjaśniają ze skrupulatnością wszystkie wątki poboczne jak i detale mogące rodzić dodatkowe pytania. Formułowane wnioski i analizy przeprowadzone w kolejnych rozdziałach ukazują p. Rettnera jako odpowiedzialnego i wnikliwego badacza twórczości Grażyny Bacewicz.

Uwidacznia się to szczególnie w rozdziale czwartym, którego celem jest przedstawienie konstrukcji dzieła w oparciu o analizę jego elementów.

Taka analiza niewątpliwie przyczynić się może do stworzenia interpretacji świadomej i przekonującej a tym samym łatwiejszej w recepcji.

Podsumowując należy stwierdzić, iż opis pod względem zawartości merytorycznej jest bardzo dobrze zintegrowany z zarejestrowanym dziełem i tym samym spełnia wymagania ustawy.

Konkluzja

Po zapoznaniu się z przedstawioną do oceny pracą doktorską mgr Mateusza Rettnera pt. „Ewolucja cyklu sonatowego w twórczości Grażyny Bacewicz” stwierdzam, iż doktorant przedstawił dzieło na bardzo wysokim poziomie artystycznym i wykonawczym. Podejmując temat dotyczący utworów rzadko wykonywanych a częściowo nigdy nierejestrowanych fonograficznie mgr Mateusz Rettner wniósł znaczący wkład w rozwój dyscypliny artystycznej instrumentalistyka. Tym samym spełnił wymagania art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14.03.2003 roku oraz z dnia 03.10.2014 roku (Dz.U. z 2014 poz.1383) (z późniejszymi zmianami).
Stawiam wniosek o przyjęcie pracy doktorskiej.

Prof.dr hab. Mariusz Drzewicki

